

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Kształcenie w językach obcych - warto?

Author: Monika Jagielska

Citation style: Jagielska Monika. (2014). Kształcenie w językach obcych - warto? W: B. Kożusznik, J. Polak (red.), "Uczyć z pasją : wskazówki dla nauczycieli akademickich" (s. 233-242). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

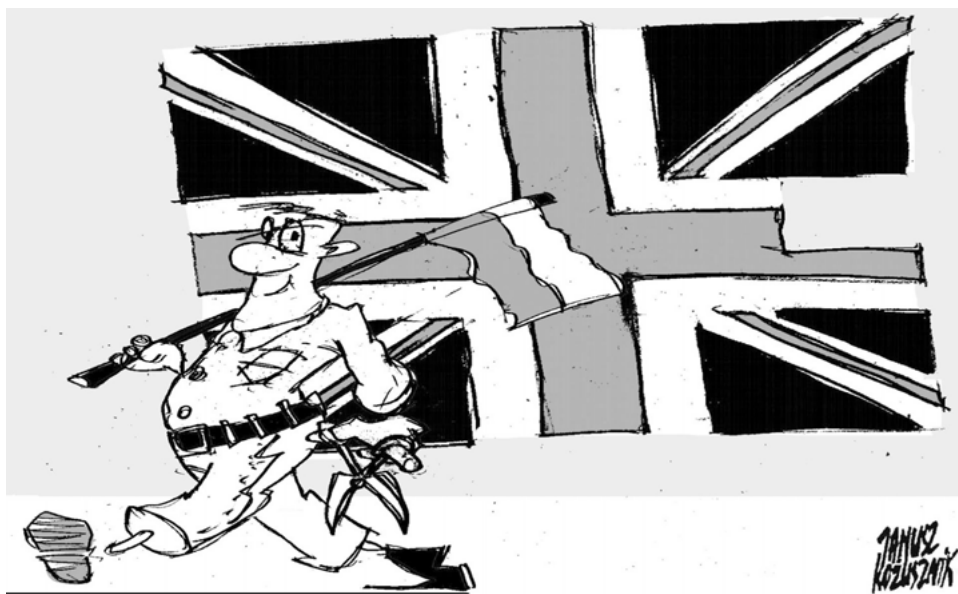
UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Monika Jagielska

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Prawa i Administracji

Kształcenie w językach obcych Warto?

1. Wprowadzenie

Wprowadzanie zajęć w językach obcych do programu kształcenia studentów nie jest zadaniem łatwym. Niemniej jednak, jest to zadanie, z którym warto się zmierzyć. Poniższe rozważania oparte są wyłącznie na doświadczeniach własnych autorki związanych z wprowadzaniem zajęć w językach obcych na macierzystym wydziale oraz w szerszym kontekście uniwersyteckim, w związku z pełnieniem funkcji Pełnomocnika Dziekana ds. Międzynarodowych i Pełnomocnika Rektora ds. Kształcenia w Językach Obcych.

2. Przyczyny, dla których warto

Proces wprowadzania zajęć w językach obcych związany był początkowo przede wszystkim z rozwojem programu wymiany studentów Longlife Learnig Programme Erasmus + (jeszcze jako program Sokrates – Erasmus). Potrzeba stworzenia kursów obcojęzycznych była dość prozaiczna – wiązała się bowiem z faktyczną koniecznością nawiązania współpracy z zagranicznymi uczelniami partnerskimi. Zazwyczaj jedną z przesłanek nawiązania współpracy była wzajemność – wymiany i kształcenia. Warunkiem *sine qua non* uczynienia jednostki atrakcyjnym partnerem w wymianie zagranicznej stało się wprowadzenie zajęć w językach obcych. Nie jest to, rzecz jasna, wyłączna przyczyna podejmowania stosownych działań. W chwili obecnej jest ich znacznie więcej (o czym poniżej). Niemniej jednak, na początku około roku 2000, był to czynnik znaczący. W chwili obecnej przyczyn tych jest znacznie więcej.

Na pierwszy plan obecnie wysuwa się aspekt edukacyjny wprowadzania zajęć w językach obcych. Dotyczy to tak studentów, jak i osób prowadzących zajęcia.

Z punktu widzenia studentów udział w zajęciach prowadzonych w języku obcym stanowi istotne uatrakcyjnienie i zróżnicowanie programu kształcenia. W trakcie zajęć otrzymuje on nie tylko wiedzę merytoryczną, lecz także ma możliwość podniesienia swych umiejętności językowych, co jest szczególnie ważne w kontekście słownictwa „fachowego”. W odróżnieniu od części zajęć typu „lektoratowego”, zajęcia merytoryczne w języku obcym nie koncentrują się na języku jako takim, lecz zakładając odpowiedni poziom znajomości języka przez słuchacza,

odwołują się wprost do języka danej branży. Jest to słownictwo bardzo specjalistyczne, jako że każdy wykładany przedmiot dotyczy danej specyficznej dziedziny.

Z drugiej strony prowadzenie zajęć w języku obcym stanowi istotne wyzwanie dla osoby prowadzącej zajęcia. Zajęcia takie wymagają szczególnego przygotowania, niejednokrotnie „odświeżenia” umiejętności językowych i wreszcie przełamania barier związanych z nauczaniem w języku niebędącym językiem macierzystym.

Jednakże, jak wynika z doświadczenia autorki, osoby, które decydują się na podjęcie takiego zadania, są zdecydowane je kontynuować, a nawet poszerzać zakres swego zaangażowania. Trzeba jednak podkreślić, że najczęściej osobami decydującymi się na prowadzenie zajęć w językach obcych są pracownicy akademicki zaangażowani we współpracę międzynarodową, projekty międzynarodowe, korzystający z zagranicznych stypendiów, czy mający szersze kontakty międzynarodowe. Czynnikiem determinującym nie jest natomiast wiek prowadzącego (w tym sensie, że przykładowo zajęcia takie prowadzą młodszy pracownicy). Dzięki prowadzeniu zajęć w językach obcych nauczyciele ci mają możliwość stałego kontaktu z językiem obcym, mogą doskonalić swe umiejętności i wciąż się rozwijać.

Znaczenie kształcenia w językach obcych zostało także dostrzeżone w obrębie Krajowych Ram Kwalifikacji. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego, absolwent ma posiadać umiejętności językowe w zakresie dziedziny nauki i dyscyplin naukowych, właściwych dla studiowanego kierunku studiów, zgodne z wymaganiami określonymi dla poziomu:

- B2 Europejskiego Systemu Kształcenia Językowego na studiach I stopnia;
- B2+ Europejskiego Systemu Kształcenia Językowego na studiach II stopnia;
- B2+ Europejskiego Systemu Kształcenia Językowego na jednolitych studiach magisterskich.

Wydaje się, że wprowadzanie do programu studiów zajęć w językach obcych stanowić może jeden ze sposobów realizacji wymogów zawartych w KRK. Oczywiście dużą rolę odgrywają lektoraty języka obcego. Tymczasem, zajęcia merytoryczne w języku obcym stanowią doskonałe uzupełnienie oferty tradycyjnej. Jak już wyżej wspomniano, dzięki tego typu zajęciom studenci zyskują możliwość poznania języka specjalistycznego, skoncentrowanego na danej branży, co będzie owocowało w podniesieniu ich wiedzy i umiejętności, a w efekcie w ich dalszej pracy zawodowej.

W drugiej kolejności wskazać należy na czynnik w postaci umiędzynarodowienia studiów wyższych. Potrzeba umiędzynarodowienia wynika nie tylko ze zobowiązań Polski podjętych w tym względzie wobec Unii Europejskiej, ale przede wszystkim z realiów funkcjonowania i oczekiwań współczesnej młodzieży. Mobilność ludzi młodych jest faktem. Należy zatem stworzyć im wszechstronne warunki i możliwości realizacji potrzeb wynikających z istnienia — co najmniej — Europy bez granic. Z jednej strony dotyczy to wyposażenia ich w stosowne kompetencje, a zwłaszcza umiejętności językowe. Jak już wyżej napisano, zajęcia prowadzone w językach obcych bardzo dobrze służą temu celowi. Student nie tylko uczy się biernie poprzez poznawanie słownictwa fachowego czy odpowiednich konstrukcji językowych, lecz — ponadto — ma on możliwość wypowiadania się w języku obcym, a zatem aktywnego wykorzystania nabytych umiejętności. W przyjaznym otoczeniu (znana grupa ludzi, zazwyczaj na podobnym poziomie umiejętności), pod kierunkiem osoby, która sama również niekoniecznie włada danym językiem jak *native speaker* może łatwiej przełamać barierę, jaką jest posługiwanie się językiem obcym. Dzięki temu student nabywa umiejętności bardzo przydatne w dalszych kontaktach wymagających użycia języka obcego. Na etapie studiów odnosi się to przykładowo do wyjazdów na studia czy praktyki w ramach programu Erasmus, czy innych tego typu inicjatywach, stażach w zagranicznych placówkach i innych. Również przy podejmowaniu pracy zawodowej, chociażby w trakcie rozmowy kwalifikacyjnej, osoba taka ma o wiele większą łatwość podjęcia konwersacji w języku obcym.

3. Co prawo na to

Wielokrotnie zadawanym pytaniem dotyczącym wprowadzaniu na uczelni zajęć z wykładowym językiem obcym, jest pytanie o dopuszczalność, legalność i zakres swobody przy ich uruchamianiu. Obawy są niczym nieuzasadnione. Okazuje się bowiem, że w prawie polskim brak jest szczególnych ograniczeń co do tworzenia takich zajęć. Obowiązują takie procedury, jak dla studiów w języku polskim. W obowiązujących aktach prawnych znajdziemy kilka rozwiązań co do stosowania języka obcego w szkolnictwie wyższym; nie stanowią one jednak barier w tworzeniu zajęć. Zgodnie z art. 99 ust. 1 pkt. 3 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym¹, uczelnia publiczna może pobie-

¹ Ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. nr 164, poz. 1365, z późn. zm.).

rać opłaty za świadczone usługi edukacyjne związane z prowadzeniem studiów w języku obcym; natomiast w art. 164 ust. 2 czytamy, że zajęcia dydaktyczne w uczelni oraz sprawdziany wiedzy lub umiejętności, a także egzaminy dyplomowe, mogą być prowadzone w języku obcym w zakresie i na warunkach określonych w regulaminie studiów. W języku obcym mogą być również przeprowadzane sprawdziany wiedzy lub umiejętności w trakcie przyjęć na studia oraz przygotowywane prace dyplomowe.

Tak więc obowiązujące uregulowania prawne pozwalają na tworzenie przez podstawowe jednostki organizacyjne (wydziały) studiów w języku obcym, również jako nowego kierunku studiów lub tylko jako nowej formy studiów na kierunku istniejącym. Warunki do uruchomienia i prowadzenia tych studiów są tożsame z warunkami dla studiów prowadzonych w języku polskim. W przypadku utworzenia nowych kierunków czy poziomów studiów, które tworzone są przez jednostki nieposiadające uprawnień do nadawania stopnia doktora habilitowanego, jednostka musi uzyskać uprawnienie do prowadzenia studiów na podstawie decyzji ministra oraz Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

Zgodnie z art. 11 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, podstawowa jednostka organizacyjna uczelni posiadająca uprawnienie do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego może prowadzić studia na określonym przez senat uczelni, w drodze uchwały, kierunku studiów i poziomie kształcenia, w ramach obszarów kształcenia oraz dziedzin odpowiadających uprawnieniom do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego. Uchwała senatu uczelni określa efekty kształcenia, do których są dostosowane plany studiów i programy kształcenia, odpowiednio do poziomu i profilu kształcenia. Natomiast podstawowa jednostka organizacyjna uczelni nieposiadająca uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego, może prowadzić studia na określonym kierunku, poziomie i profilu kształcenia zgodnie z wzorcowym opisem efektów kształcenia dla kierunku i poziomu kształcenia przewidzianym w ustawie lub opisem efektów kształcenia określonym przez senat uczelni dla kierunku innego niż kierunki określone w przepisach wydanych na podstawie art. 9 ust. 2. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Podstawowa jednostka organizacyjna uczelni nieposiadająca uprawnienia do nadawania stopnia naukowego doktora habilitowanego może uzyskać uprawnienie do prowadzenia studiów na podstawie decyzji ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego, wydanej po zasięgnięciu opinii ministra nadzorującego uczelnię oraz Polskiej Komisji Akredytacyjnej.

Szczegółowe zasady tworzenia i uruchamiania form kształcenia powinien precyzować statut uczelni wyższej. Przykładowo w myśl

postanowień Statutu Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, „Studia w Uniwersytecie mogą być prowadzone w językach obcych”.

Poza wprowadzaniem kierunków, specjalności, studiów (w tym studiów doktoranckich) oraz poszczególnych przedmiotów w językach obcych, uczelnie mogą także podjąć decyzję o utworzeniu studiów wspólnych, czyli z podwójnymi dyplomami. Zgodnie z art. 168 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym, studia pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolite studia magisterskie mogą być prowadzone wspólnie przez różne uczelnie i instytucje naukowe, w tym z udziałem zagranicznych uczelni i instytucji naukowych, na podstawie zawartego przez nie porozumienia. Przedmiotem porozumienia może być prowadzenie studiów na kierunku i poziomie kształcenia, w którym podstawowe jednostki organizacyjne uczelni polskich będących stronami porozumienia mają uprawnienia do prowadzenia studiów na poziomie kształcenia nie niższym niż poziom określony w porozumieniu. Absolwenci takich studiów mogą otrzymać dyplom wspólny (spełniający wymogi określone w przepisach wydanych na podstawie art. 167 ust. 3. ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym).

4. Jak zacząć

Trudno dawać w tym względzie jakieś „złote rady”. Kwestia za-
leżeć będzie od wielu czynników: zamierzeń jednostki, planowanego
rozmachu jej działań, aktualnych potrzeb, determinacji kadry, możli-
wości dydaktycznych i finansowych, a także ilości i potrzeb samych
zainteresowanych. Najłatwiej chyba jest zacząć metodą małych kroków
i działania „oddolnego”. Mam tu na myśli wprowadzanie poszczegół-
nych, pojedynczych zajęć w językach obcych. Z reguły uruchamianie
przedmiotów w językach obcych leży w gestii danej jednostki.

Na naszym wydziale zaczęliśmy od wprowadzania zajęć w ję-
zykach obcych do zajęć „do wyboru” (konwersatoriów i wykładów
monograficznych). Początkowo było ich kilka, obecnie liczba zbliża się
do trzydziestu. Przedmioty te są skierowane nie tylko do studentów
zagranicznych, studiujących, np. w ramach programu Erasmus, lecz
także do polskich studentów. Mogą oni bowiem równie dobrze wybrać
zajęcia w języku polskim, jak i w języku obcym (aktualnie angielskim,
niemieckim i francuskim). Co więcej, w zajęciach w językach obcych
mogą oni uczestniczyć także jako „wolni słuchacze”, dla podniesienia
własnych kompetencji i umiejętności. W chwili obecnej zajęć tych jest

na tyle dużo i z tak różnych obszarów tematycznych, że można zacząć zastanawiać się nad uruchomieniem ścieżki kształcenia w języku obcym (zapewne angielskim).

Inną, w miarę – z punktu widzenia procedur formalnych – prostą drogą jest wprowadzenie kierunku paralelnego do istniejącego, tyle że w języku obcym. Istnieją bowiem dobrze opracowane fundamenty do utworzenia takiego kierunku. Należy jednak mieć na uwadze, że wymaga to dochowania wszelkich procedur dla utworzenia nowego kierunku, o których wspomniałam wcześniej.

Są to oczywiście tylko niektóre możliwe ścieżki postępowania, a wybranie którejkolwiek zależeć będzie od realnej sytuacji danej jednostki.

5. A jednak warto

Moja odpowiedź na zadane w tytule pytanie z całą pewnością brzmi: tak warto, wręcz – cytując pewnego poetę – „bardzo to warto”. Wprowadzenie zajęć w językach obcych otworzyło nasz wydział bardzo szeroko na współpracę zagraniczną. W chwili obecnej mamy podpisane umowy o współpracę (w ramach programu Erasmus) z ponad czterdziestoma uczelniami partnerskimi z czternastu państw. W każdym roku akademickim gościmy około trzydziestu studentów zagranicznych (m.in. z Włoch, Francji, Hiszpanii, Czech, Turcji, Grecji, Słowenii). Jest to bardzo interesujące doświadczenie tak dla kadry dydaktycznej, jak i – przede wszystkim – dla naszych studentów. Mają oni możliwość nawiązania interesujących kontaktów, praktycznej nauki języka, poznania innych obyczajów i kultur. Bardzo wielu polskich studentów zgłasza się do opieki nad przyjeżdżającymi studentami, bez jakichkolwiek materialnych korzyści w tym zakresie.

Również i wizerunek jednostki jest inny, gdy można na korytarzach uczelni spotkać osoby o różnym kolorze skóry, porozumiewających się w różnych językach, a jednocześnie dobrze zintegrowanych z polskimi kolegami i koleżankami.

Warto także pamiętać o roli umiędzynarodowienia dla pozycji uczelni². W rankingu „Perspektyw” umiędzynarodowienie uczelni jest wskaźnikiem o mocy 15%, na który składają się m.in. liczba programów

² Bardzo dziękuję Pani mgr Agacie Wójcik, Kierownikowi Działu Współpracy z Zagranicą Uniwersytetu Śląskiego, za przygotowanie i opracowanie danych o roli internacjonalizacji w rankingach.

studiów prowadzonych w językach obcych (waga: 4%); liczba studentów studiujących w językach obcych (waga: 3%); wymiana studencka/wyjazdy (waga: 2%) — liczba studentów wyjeżdżających w ramach wymiany zagranicznej na co najmniej jeden semestr, z wyeksponowaniem wyjazdów w ramach programu Erasmus, w proporcji do ogólnej liczby studentów; wymiana studencka/przyjazdy (waga: 2%) — liczba studentów przyjeżdżających w ramach wymiany na co najmniej jeden semestr, z wyeksponowaniem przyjazdów w ramach programu Erasmus, w proporcji do ogólnej liczby studentów; studenci cudzoziemcy (waga: 2%) — liczba studentów obcokrajowców w proporcji do ogólnej liczby studentów czy wreszcie wielokulturowość środowiska studenckiego (waga: 1%) — liczba krajów pochodzenia studentów cudzoziemców, w przypadku gdy ich liczba przypadająca na kraj wynosi minimum 15 studentów.

W U-Multiranku — nowym rankingu ustanowionym z pomocą finansową Unii Europejskiej liczyć się będzie między innymi: liczba stopni doktora nadanych studentom obcokrajowcom jako procent całkowitej liczby nadanych stopni doktora, procent programów w językach obcych na pierwszym stopniu studiów w stosunku do całkowitej liczby programów, procent studentów studiujących na kierunkach prowadzących do uzyskania wspólnego dyplomu (zawierających zintegrowany okres pobytu na uczelni partnerskiej) w stosunku do całkowitej liczby studentów, procent zagranicznej kadry akademickiej w stosunku do całkowitej liczby kadry akademickiej. Podobne kwestie: umiędzynarodowienie studiów, zajęcia w językach obcych czy umiędzynarodowienie kadry brane są także pod uwagę w innych rankingach (np. ranking Wprost czy Polska. The Times).

Nie należy także zapominać o tzw. „algorytmie”³, bardzo istotnym dla uczelni. Wśród kryteriów branych pod uwagę znajdziemy między innymi takie czynniki, jak: liczba polskich studentów/doktorantów uczelni wyjeżdżających za granicę w ramach programów stypendialnych lub edukacyjnych na kształcenie trwające przez okres co najmniej semestru i liczba zagranicznych studentów/doktorantów przyjeżdżających do uczelni w ramach programów stypendialnych lub edukacyjnych na kształcenie trwające przez okres co najmniej semestru.

Wreszcie można powtórzyć wszystkie przytaczane już wyżej argumenty o jakości kształcenia, edukacji studentów i pracowników naukowych, które przecież powinny stanowić jedną z podstawowych wartości:

³ Rozporządzenie ministra nauki i szkolnictwa wyższego w sprawie sposobu podziału dotacji z budżetu państwa dla uczelni publicznych i niepublicznych. Dz.U. z 28.02.2013, poz. 273.

1. Prowadzenie zajęć w językach obcych jest ogromną szansą, ale i wyzwaniem.
2. Warto zacząć od wprowadzania chociażby kilku zajęć do siatki studiów.
3. Najprostszym praktycznie sposobem jest uruchamianie zajęć w językach obcych w ramach zajęć do wyboru.
4. Zajęcia te powinny być skierowane do wszystkich studentów — tak polskich, jak i zagranicznych.
5. Polskie przepisy nie tworzą dodatkowych ograniczeń czy barier w zakresie uruchamiania form kształcenia w językach obcych.
6. Nie trzeba bać się prowadzenia zajęć w języku obcym, mimo że kompetencje językowe prowadzącego niekoniecznie są na poziomie C1. Dla naszych słuchaczy stanowić to będzie raczej zachętę niż przeszkodę.
7. Zajęcia ze studentami zagranicznymi stanowią po wielokroć istotne wyzwanie i konieczność dostosowania się do niekiedy zupełnie odmiennego podejścia do nauki i kadry.
8. Umieędzynarodowienie uczelni wyższych staje się obecnie powszechnym wyzwaniem w całej Unii Europejskiej, a wprowadzanie zajęć w językach obcych jest jego istotnym elementem.
9. Kształcenie w językach obcych wymaga dużego wysiłku i nakładu pracy większego niż w przypadku kształcenia w języku ojczystym, niemniej jednak jest tego warte.

Monika Jagielska

Teaching in Foreign Languages — is it worth it?

S u m m a r y

The author develops the claim concerning the idea of conducting lectures in foreign languages, which is not concomitant with practical language courses. The author has based her suggestions on her experiences concerning the implementation of classes run in foreign languages at her mother faculty, as well as on extending that idea to other university faculties, due to her role as Dean's Proxy for International Relations, and Rector's Proxy for Education in foreign languages. The first part of the paper deals with reasons for implementing foreign languages as languages of tuition that would concern particular subjects. Subsequent parts discuss legal regulations for such enterprise. The last part is of practical nature, for it presents ways and procedures regulating the implementation of education in foreign languages at university.

Monika Jagielska

Lohnt es sich in Fremdsprachen zu unterrichten?

Zusammenfassung

In ihrer Publikation geht die Verfasserin auf die mit dem Unterrichten von konkreten Studienfächern (außer Fremdsprachen) in einer Fremdsprache verbundenen Fragen ein. Sie bezieht sich auf eigene Erfahrungen damit an ihrer Mutterfakultät, denn sie erfüllt die Funktionen der Beauftragten des Dekans für Internationale Angelegenheiten und der Beauftragten des Rektors für Unterricht in Fremdsprachen. Im ersten Teil nennt sie die Beweggründe für Einführung des Unterrichts von bestimmten Studienfächern mit Fremdsprache als Vorlesungssprache an den Hochschulen. Danach schildert sie den Rechtsrahmen des Unterrichts in Fremdsprachen. Der letzte Teil hat einen praktischeren Charakter — die Verfasserin legt aus, auf welche Art und Weise und mit Hilfe welcher Prozeduren der Unterricht mit Fremdsprache als Vorlesungssprache an der Universität ins Leben gerufen wurde.